

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Ert dnr: LI2025/01620

Remissyttrande – EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028-2034

Sammanfattning

Region Kalmar län har via landsbygds- och infrastrukturdepartementet fått möjlighet att lämna remissyttranden på Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för programperioden 2028-2034. Regionerna har det regionala utvecklingsansvaret enligt lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar och har i uppdrag att samordna de regionala utvecklingsinsatserna i respektive region. Detta innebär att regionerna har en självklar roll i genomförandet av EU:s sammanhållningspolitik.

Region Kalmar län har valt att yttra sig över de förordningar som bedöms vara mest relevanta utifrån vårt uppdrag som regionalt utvecklingsansvarig i Kalmar län, samt utifrån de sakkunskaper vi besitter utifrån flerårigt arbete med strukturfonderna och sammanhållningspolitiken.

Förordningarna är tre till antalet och rör förordningen för de nationella och regionala partnerskapsplanerna, förordningen för regionalfonden (ERUF), sammanhållningsfonden (CF) och Interreg, samt förordningen för socialfonden (ESF).

Yttrande

Region Kalmar län har granskat EU kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028-2034 och har valt att svara på följande tre förordningar:

- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska fonden för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, jordbruk och landsbygd, fiske och sjöfart, välstånd och säkerhet för perioden 2028-2034, och om ändring av förordning (EU) 2023/955 och förordning (EU, Euratom) 2024/2509

- Förslag till Europaparlamentets och rådets förslag om inrättande av Europeiska fonden för regional utveckling inbegripet för europeiskt territoriellt samarbete (Interreg) och Sammanhållningsfonden som en del av den fond som inrättas genom förordning (EU) [...] [förordningen om nationella och regionala partnerskapsfonden] och om fastställande av villkor för genomförande av unionsstöd till regional utveckling 2028-2034. (COM/ 2025/552)
- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska socialfonden som en del av den nationella och regionala partnerskapsplanens enligt förordning (EU) [NRP förordningen] och om kompetens och social inkludering under perioden 2028-2034 (COM / 2025/558)

Generella ställningstaganden

Sammanhållningspolitiken är EU ländernas viktigaste verktyg för att främja ekonomisk, social och territoriell sammanhållning. Stöd från EU:s strukturfonder har genom åren haft stor betydelse för Kalmar läns utveckling, inte minst när det kommer till att bygga gemensamma strukturer, kraftsamla kring gemensamma utmaningar och utveckla små och medelstora företag. Region Kalmar län delar den oro som flera regioner och organisationer har lyft kring ökad centralisering och minskat inflytande från regional och lokal nivå. Regionalt utvecklingsansvariga har under flera programperioder haft ansvar för programmeringen och har därmed stor kunskap och förståelse för hela processen vad gäller programmering, genomförande och mobilisering av aktörer regionalt. Det är viktigt att dra nytta av denna kompetens för att få ett så effektivt genomförande som möjligt och därför måste det finnas bindande skrivningar om den regionala nivåns roll/deltagande i förordningen. Ett effektivt genomförande kräver regional närvaro/ägarskap, kunskap och erfarenhet vilket inte kommer att uppnås om ansvaret koncentreras till nationella myndigheter utan regional förankring.

För att regional och lokal nivå ska kunna bidra till EU:s gemensamma utveckling är det viktigt att förordningarna också säkerställer sammanhållningspolitikens kärnprinciper:

- Partnerskapsprincipen, med brett deltagande och lokal regional nivåns inflytande och involvering
- Platsbaserad utgångspunkt, där regionala kapitel i den nationella och regionala partnerskapsplanen ska vara obligatoriska. En platsbaserad utgångspunkt ökar ändamålsenligheten och effektiviteten i genomförandet, det måste också öronmärkas medel till samtliga regionkategorier.
- Flernivåstyrning, där olika aktörer på olika nivåer involveras och arbetar mot samma gemensamma mål.

Region Kalmar län ser samtidigt fördelar med den nya budgetstrukturen gällande flexibilitet, styrning och minskad risk för överlappande programstrukturer. Men för att fördelarna ska kunna bli till verklighet måste några frågetecken rätas ut i underlaget.

Ställningstaganden kring förslagen om nationella och regionala partnerskapsplaner

Region Kalmar län är kritiska till att EU-kommissionens förslag till ramförordning inte innehåller tydliga krav på att det ska finnas regionala eller territoriella kapitel. Den så avgörande partnerskapsprincipen inom sammanhållningspolitiken riskerar att försvagas om det inte finns tydliga skrivningar. Det är utifrån detta i dagsläget oklart hur Sveriges nationella och regionala partnerskapsplan kommer att struktureras, och strukturen och innehållet har stor betydelse för hur genomförandet organiseras med partnerskap med mera. Här finns flera frågetecken som nationell nivå behöver förtydliga vad gäller genomförandet i Sverige:

- Hur ska planen tas fram? Hur kommer regionerna att involveras?
- Vad avses med ett regionalt kapitel, på vilken nivå?
- Hur kommer genomförandet att organiseras?
- På vilken nivå/kapitel kommer partnerskap att tillsättas?
- Kommer genomförandet att ske på NUTS2-nivå eller inte, är det upp till varje medlemsland att avgöra beroende på planens innehåll och struktur?
- Hur ska Sverige kunna koppla insatserna i planerna till de landspecifika rekommendationerna?

Region Kalmar län är också kritiska till avsaknaden av skrivningar om regionala styrkeområden och områden av särskild betydelse för den regionala utvecklingen som ett villkor. Det har varit ett framgångsrikt arbetssätt under innevarande och föregående programperiod att medlen bidragit till de områden som de regionala utvecklingsstrategierna identifierat. Idag finns en nära koppling till de regionala utvecklingsstrategierna vilket är en förutsättning för att EU-medel kan användas effektivt och ändamålsenligt utifrån alla regioners egna förutsättningar.

Region Kalmar län vill också lyfta det faktum att merparten av den medfinansiering som krävs till EU:s stödandel kommer från kommuner och regioner. Om EU-medlen för regionala/lokala insatser försvinner/reduceras så försvinner/reduceras också denna medfinansiering, dvs viktigt att komma ihåg den uppväxlingseffekt som EU-medlen faktiskt ger.

Ställningstaganden kring förslaget på prestationsbaserad modell

Enligt förslaget som presenterats är syftet med modellen att varje medlemsland ska få ökad flexibilitet att hantera utmaningar och kombinera investeringar och reformer inom ramen för de nationella och regionala partnerskapsplanerna. Utbetalningar ska i och med denna modell göras först när uppsatta mål och delmål uppnåtts. Det innebär en oerhörd förändring från dagens logik där utbetalning sker utifrån upparbetade kostnader.

Viktigt i detta sammanhang är att tydligt säkerställa att alla oklarheter kring vem som står för risken utreds och på vilken nivå ska den ligga? Det får inte innebära en risk för projektägarna, utan risken måste ligga på program- eller

nationell nivå, annars kommer mindre aktörer inte att våga driva projekt och ta den ekonomiska risk det innebär.

En prestationsbaserad modell innebär också en risk för att projekt med "säkra resultat" prioriteras framför de mer innovativa/utforskande projekten.

Region Kalmar län noterar också med oro att de föreslagna indikatorerna enbart fångar nationell nivå, det finns inga indikatorer på regional nivå i bilagorna till förordningen. Med denna förändring riskerar programmen att osynliggöra de variationer som finns på regional nivå vilket på sikt kommer leda till att argumenten för framtida sammanhållningspolitik försvinner. Det är viktigt med flexibilitet där regionerna får vara med och utforma indikatorerna utifrån en platsbaserad utgångspunkt. Prestation och excellens måste bedömas i sin regionala kontext.

Om EU:s fonder får en prestationsbaserad logik måste nationell nivå säkerställa att olika regelverk för EU:s fonder och nationell medfinansiering blir kompatibla. Det kommer bli en utmaning för projektägare att hantera två olika regelverk, där EU:s medel är resultatbaserade och nationell medfinansiering är kostnadsbaserad.

Särskilda ställningstaganden avseende förordningen om Europeiska fonden för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, jordbruk och landsbygd, fiske och sjöfart, välstånd och säkerhet för perioden 2028-2034

Region Kalmar län ser positivt på att Europeiska kommissionen föreslår delat ansvar för förvaltning av fonden, som skapar förutsättningar för att främja flernivåstyrning, stärkt ägarskap hos EU, medlemsländerna och regionerna. Det är också positivt att införa ett gemensamt regelverk i syfte att förenkla och minska den administrativa bördan för stödmottagare.

I förordningen föreslås att så mycket som en fjärdedel av de nationella kuverten ska reserveras som flexibilitetsbelopp för att ge medlemsländerna ökad möjlighet att hantera oväntade händelser. Detta är oroande då kriterierna för hur och när flexibilitetsbeloppet ska aktiveras är vagt beskrivna vilket kan leda till svagare transparens, ansvarstagande och en oförutsägbarhet för regionala aktörer om, när eller till vad medlen blir tillgängliga. Viktigt också att dessa medel inte blir tillgängliga för sent in i programperioden.

Region Kalmar län ser positivt på förslagen att förenkla redovisningen genom användning av enhetskostnader, klumpsummor och schabloner utifrån erfarenheten att dagens projektägare ofta drabbas av stor administration, varierande tolkningar av regelverk mellan programkontoren och långa handläggningstider för utbetalningar. Dock är det viktigt i sammanhanget också möjliggöra för stödmottagaren att välja den modell som passar bäst, vilket i vissa sammanhang kan vara redovisning av faktiska kostnader.

När det gäller öronmärkningen till miljö/klimat är det viktigt att den kopplas till olika interventionstyper för att inte låsa den till specifika mål. I

nuvarande programperiod har öronmärkningen skapat onödiga inlåsnings effekter vilket i sin tur medfört en svagare utbetalningstakt. Miljö/klimatmålen behöver sättas brett och mätas utifrån interventioner snarare än att man avsätter en specifik procentsats av totalbudget i riktade ”gröna mål”.

Särskilda ställningstaganden avseende förordningen om Europeiska socialfonden som en del av NRP förordningen för perioden 2028-2034

Region Kalmar län ser positivt på förslaget att ESF fortsatt får behålla sin oberoende rättsliga grund även om fonden kommer ingå inom ramen för den nationella och regionala partnerskapsplanen. Den framtida inriktningen som föreslås enligt paragraferna 13-15 ligger helt i linje med de utmaningar som finns även i Kalmar län. Det kommer dock finnas behov av att prioritera bland de mest nödvändiga insatserna på regional och lokal nivå i partnerskapsplanen då den sammantaget ska omfatta många delar och hela landet.

Region Kalmar län välkomnar fortsatt fokus på insatser för unga människor och viljan att skapa partnerskap mellan alla relevanta aktörer, i synnerhet sociala aktörer och civilsamhällets organisationer.

Slutligen vill Region Kalmar län poängtera vikten av att nuvarande N+3 regeln kvarstår i kommande programperiod då förslaget att korta ner till ett år inte är realistiskt utifrån praktiska aspekter kopplat till projektgenomförande.

Ingeborg Eriksson
Regiondirektör
Region Kalmar län